

Handläggare
Susanna Nytell
Telefon: 08-508 251 38

Till
Socialnämnden
2022-04-26

Rätt stöd i rätt tid

En genomlysning av socialtjänstdata för barn och unga i Stockholms stad

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden godkänner förvaltningens rapport ”Rätt stöd i rätt tid – en genomlysning av socialtjänstdata för barn och unga i Stockholms stad”.

Fredrik Jurdell
Socialdirektör

Veronica Wolgast Carstorp
Biträdande förvaltningschef

Sammanfattning

I stadens budget för år 2021 fick socialnämnden i uppdrag att *”stötta stadsdelsnämnderna i genomlysning av socialtjänstens barn- och ungdomshandläggning enligt modell ”Rätt stöd i rätt tid”*. Syftet med genomlysningen var att ta fram ett gemensamt kunskapsunderlag för hela staden, för att utifrån det kunna utveckla arbetet med tidigt stöd för barn och unga. Genomlysningen har genomförts i alla stadsdelsnämnder och resultaten har därefter sammanställts. I den bifogade rapporten sammanfattas de stadsövergripande resultaten. Utvalda teman presenteras där underlaget visar på möjliga utvecklingsområden för att bättre möta målgruppens behov av stöd.

Socialförvaltningen bedömer att resultaten av genomlysningen kommer att vara ett viktigt underlag för stadens fortsatta utvecklingsarbete. Flera utvecklingsprojekt har redan inletts lokalt i stadsdelsnämnderna, och för att samordna detta arbete och stärka möjligheterna till kunskaps- och erfarenhetsutbyte inom staden har socialförvaltningen tagit initiativ till ett stadsgemensamt forum.

Bakgrund

I 2021 års budget fick socialnämnden i uppdrag att stötta stadsdelsnämnderna i genomlysning av socialtjänstens barn- och ungdomshandläggning enligt modell "Rätt stöd i rätt tid". Genomlysningen Rätt stöd i rätt tid hade då pågått sedan 2019, genomförts i en stadsdelsnämnd och påbörjats i ytterligare fyra stadsdelsnämnder, under processledning av Uppdrag Psykisk Hälsa Stockholms län¹. Budgetuppdraget för 2021 syftade till att genomlysningen skulle genomföras även i resterande stadsdelsnämnder, i syfte att få ett stadsövergripande resultat. Socialförvaltningen har haft en samordnande och koordinerande roll i datainsamlingsarbetet i stadsdelsnämnderna, som genomfördes av konsulter. För att säkerställa enhetlig bedömning av materialet i genomlysningen samt möjlighet att lyfta frågor och problem upprättades ett gemensamt forum för konsulterna med regelbundna digitala avstämningar.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 20 april och rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 21 april.

Ärendet

Antal ärenden och samband med socioekonomisk status

De data som varit föremål för genomlysningen är:

- samtliga förhandsbedömningar för barn och unga som inte lett till utredning under år 2018
- samtliga utredningar för barn och unga under år 2018 med undantag för familjerättsärenden och aktiva ärenden.

Dessa förhandsbedömningar och utredningar benämns sammantaget i materialet som "ärenden". Genomlysningen omfattar totalt 16 625 ärenden. Antalet ärenden per stadsdelsnämnd varierar mellan 585 ärenden på Norrmalm till 2376 ärenden i Hässelby-Vällingby.

Genomlysningen har genomförts inom varje stadsdelsnämnd och varje stadsdelsnämnd har fått ett eget resultat. I den stadsövergripande sammanställningen av materialet har analyser även gjorts utifrån en indelning av stadsdelsnämnderna i fyra områdeskategorier, som baseras på socioekonomisk status. Det har även gjorts en analys av samvariationen mellan socioekonomisk status och antal ärenden per 100 barn, som visar på ett starkt samband. Ju lägre socioekonomisk status ett område har, desto

¹ Uppdrag Psykisk Hälsa Stockholms län (2020) *Rätt stöd i rätt tid till barn och unga – att göra en genomlysning i socialtjänsten*. Stockholm

högre är antalet ärenden per 100 barn. Det finns dock stadsdelsområden och enskilda stadsdelar som till viss del avviker från det observerade sambandet, vilket i sig är intressanta resultat som tyder på att socioekonomisk kontext kan ha en påverkan på antal ärenden, och en risk för att barns stödbehov inte uppmärksammas i lika hög grad i hela staden.

Översikt av genomlysningens resultat

Genomlysningen har genererat en mycket stor mängd data och många intressanta resultat som kommer att ligga till grund för fortsatta analyser och bidra till stadens utvecklingsarbete. Nedan presenteras några av de resultat som framkommit, varav vissa är gemensamma för staden medan andra visar på betydande skillnader inom staden. Ibland följer skillnaderna ett tydligt mönster utifrån områdeskategorier, ibland är det större skillnader mellan enskilda stadsdelsnämnder än mellan områdeskategorierna. Varje punkt nedan beskrivs mer ingående i rapporten.

Resultat som är gemensamma för staden

- Yngre barn och samverkan med förskola – ett möjligt förbättringsområde
- Fokus på individer med mer omfattande historik inom socialtjänsten
- Liten variation i typ av insats som erbjuds

Resultat som visar på skillnader inom staden

- Andel ärenden som leder till insats
- Kriminalitet varierar i förekomst och typ
- Missbruk varierar i förekomst och typ
- Arbetssätt kring beslut om utredning och insats varierar
- Psykisk ohälsa varierar i förekomst och hantering
- I vilken grad andra aktörer vidtalas inom utredningar varierar

Identifierade behov av utvecklingsarbete och fortsatt analys

Utifrån resultaten i genomlysningen har flera behov av utvecklingsarbete och fortsatt analys identifierats, både i enskilda stadsdelsnämnder och på stadsövergripande nivå. Här följer en kort sammanfattning av några av de utvecklingsområden för staden som helhet som har identifierats:

Fortsatt arbete för ökad likställighet inom staden

Som nämnts ovan finns det resultat i genomlysningen som tyder på att antal ärenden per 100 barn i olika områden påverkas av den socioekonomiska kontexten. Områden med lägre socioekonomisk status har lägre antal ärenden än förväntat, i synnerhet stadsdelar med relativt sett högre status i ett stadsdelsområde med lägre status. Samtidigt påvisas skillnader inom staden när det gäller arbetssätt,

exempelvis hur ofta olika aktörer vidtalas i utredningen och att andel utredningar som inleds och som leder till insats påverkas av vårdnadshavares vilja att ta emot stöd. Sammantaget tyder resultaten på att det förekommer systematiska skillnader i både förekomst av olika behov och hur ofta de uppmärksammas av olika aktörer, liksom i socialtjänstens arbetssätt för att möta olika behov. Det finns därför behov av att fortsätta se över i vilken omfattning, och på vilket sätt, socioekonomiska faktorer påverkar barns möjligheter att få stöd, och hur arbetet för ökad likställighet inom staden kan stärkas ytterligare.

Vikten av stärkt förtroende och ökad acceptans av erbjudna insatser

I genomlysningen framkommer att det finns betydande skillnader mellan stadsdelsnämnder och områdeskategorier när det gäller om utredningar inleds och om insatser beviljas och accepteras. En motivering, både till att utredningar inte inleds och till att insatser inte beviljas, är att vårdnadshavare inte vill ha stöd. En anledning till detta kan vara att hen inte känner förtroende för socialtjänsten vilket i så fall är ett viktigt förbättringsområde. Utvecklingsarbete inom detta område pågår i staden, inte minst i Hässelby-Vällingby som var den första stadsdelsnämnd som genomförde genomlysningen.

Behov av stärkt samverkan med olika aktörer, inte minst förskolan

Analyser av hur ofta relevanta aktörer vidtalas i utredningar visar på stora variationer och överlag finns utrymme för förbättring. Det gäller inte minst förskolan som vidtalas i lägre grad jämfört med skolan. Det framkommer även att förskolor anmäler oro för barn i lägre grad än andra aktörer, exempelvis skolan. Det kan finnas olika skäl till detta, men det innebär likväl en risk för att förskolebarns behov av stöd inte uppmärksammas i tillräcklig utsträckning, och att barn därför riskerar att fara illa. Det finns en viss variation mellan stadsdelsområden, vilket tyder på att det kan finnas olika arbetssätt och rutiner inom olika delar av staden. Det finns orsak att stärka det gemensamma utvecklingsarbetet inom staden och i samverkan med andra aktörer – inte minst fristående förskolor – inom detta område.

Rätt stöd i rätt tid?

Utöver behoven av stärkt samverkan med förskolan som nämnts ovan finns även andra resultat i genomlysningen som tyder på utvecklingsbehov i arbetet gentemot yngre barn, både inom socialtjänsten och i samverkan med andra aktörer. Det kan också finnas skäl att närmare undersöka orsakerna till att yngre barn beviljas insatser i lägre grad än övriga åldersgrupper. Överlag visar resultaten i genomlysningen också att socialtjänsten har ett tydligt fokus på de individer som har mer omfattande historik. Det finns

förstås goda skäl till det, men med tanke på att personer med mer historik också återaktualiseras i högre grad väcks även frågan om de insatser som beviljas är tillräckligt effektiva, och om mer hade kunnat göras tidigare för att dessa individer inte skulle behöva återkomma till socialtjänsten. Likaså tyder analyserna av ärenden där kontaktorsaken är kriminalitet eller missbruksproblem hos barnet/den unge på att det finns behov av att utveckla arbetssätt och insatser för att undvika att problemen växer eller återkommer. Kan socialtjänsten/staden göra mer, eller göra något annorlunda, för att i högre grad ge rätt stöd i rätt tid?

Jämställdhetsanalys

Datainsamlingen i genomlysningen har genomförts på ett sådant sätt att jämställdhetsanalyser kan göras, och jämförelser mellan kön har gjorts på många områden, både på lokal och övergripande nivå. I genomlysningen som helhet är könsfördelningen i antal ärenden relativt jämn – sammantaget för hela staden är det 54 procent av ärendena som rör pojkar och 46 procent av ärendena som rör flickor. Andelen ärenden som rör pojkar och flickor skiljer sig mer mellan olika kontaktorsaker. Exempelvis gäller 71 procent av ärendena där kontaktorsaken är beteendeproblematik pojkar, liksom 70 procent av ärendena med kontaktorsak ”missbruk hos barn/ungdom” och 75 procent av ärenden med kontaktorsak ”övrig kriminalitet”. Den enda kontaktorsak där en majoritet av ärendena (52 procent) av ärendena gäller flickor är psykisk ohälsa.

I övrigt visar könsuppdelade analyser av materialet inte på några större skillnader. När det gäller exempelvis andelen ärenden som leder till att utredning inleds, andel ärenden där barnet/ungdomen vidtalas och andelen som erbjuds insats efter utredning är skillnaderna mellan könen små, i de flesta fall någon eller några procentenheter. Det är dock viktigt att fortsätta analysera dessa resultat, inte minst inom enskilda stadsdelsnämnder, där skillnaderna mellan könen i vissa fall kan vara större.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Den genomlysning av socialtjänstdata gällande barn och unga som genomförts i Stockholms stad under perioden 2019-2021, enligt modellen ”Rätt stöd i rätt tid” har resulterat i ett omfattande resultat som ger möjlighet till många relevanta analyser.

Socialförvaltningen bedömer att resultaten av genomlysningen kommer att vara ett viktigt underlag för stadens fortsatta utvecklingsarbete.

Utvecklingsarbetet har redan inletts i stadsdelsnämnderna varefter de har fått ta del av sina resultat – för Hässelby-Vällingby som var först ut med att genomföra genomlysningen har resultaten haft stor

betydelse för det lokala utvecklingsarbetet inom socialtjänsten som syftar till att ge ett utökat tidigt socialt stöd till barn och unga. Lokala initiativ har också inletts i syfte att stärka samverkan med förskolan.

För att samordna det pågående utvecklingsarbetet inom staden och stärka möjligheterna till kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan stadsdelsnämnder har socialförvaltningen tagit initiativ till ett stadsgemensamt forum. Varje stadsdelsnämnd har uppmanats att utse en representant, i många fall strateger eller verksamhetsutvecklare, och de har bjudits in till ett första möte i april. Förutom att dela erfarenheter och utmaningar, i utvecklingsarbetet syftar forumet även till att initiera samarbeten, genomföra kompetens- och kunskapsinsatser samt lyfta strategiska frågor och behov av stöd. Detta är en del av arbetet med socialförvaltningens uppdrag i budget för 2022, att *”Socialnämnden ska stötta stadsdelsnämnderna att implementera resultaten av genomlysningen enligt modell Rätt stöd i rätt tid”*.

Socialnämnden har även flera andra budgetuppdrag som syftar till att göra socialtjänsten mer tillgänglig och effektiv, att utveckla det förebyggande arbetet samt tidiga och kunskapsbaserade insatser och att ställa om från specialiserad socialtjänst till förebyggande och tidigt stöd. Resultaten av genomlysningen tillför relevant kunskapsunderlag som bidrar till detta utvecklingsarbete.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förvaltningens rapport ”Rätt stöd i rätt tid – en genomlysning av socialtjänstdata för barn och unga i Stockholms stad”.

Bilaga

Rapport: Rätt stöd i rätt tid – en genomlysning av socialtjänstens barn- och ungdomshandläggning 2021